కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ చతుర్థ కాణ్డే ప్రథమః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ యుఞ్జానః ప్రథమం మనస్తత్వాయ సవితా ధియః। అగ్నిం జ్యోతిర్నిచాయ్య పృథివ్యా అధ్యాఽభరత్॥ యుక్త్వాయ మనసా దేవాన్థ్సువర్యతో ధియా దివమ్। బృహజ్జ్యోతిః కరిష్యతః సవితా ప్ర సువాతి తాన్॥ యుక్తేన మనసా వయం దేవస్య సవితుః సవే। సువర్గేయాయ శక్త్యై॥ యుఞ్జతే మన ఉత యుఞ్జతే ధియో విప్రా విప్రస్య బృహతో విపశ్చితః। వి హోత్రా దధే వయునావిదేక ఇ- [౧] న్మహీ దేవస్య సవితుః పరిష్టుతిః॥ యుజే వాం బ్రహ్మ పూర్వ్యం నమోభిర్వి శ్లోకా యన్తి పథ్యేవ సూరాః। శృణ్వన్తి విశ్వే అమృతస్య పుత్రా ఆ యే ధామాని దివ్యాని తస్థుః॥ యస్య ప్రయాణమన్వన్య ఇద్యయుర్దేవా దేవస్య మహిమానమర్చతః। యః పార్థివాని వి మమే స ఏతశో రజాగ్ంసి దేవః సవితా మహిత్వనా॥ దేవ సవితః ప్ర సువ యజ్ఞం ప్ర సువ [౨] యజ్ఞపతిం భగాయ దివ్యో గన్ధర్వః। కేతపూః కేతం నః పునాతు వాచస్పతిర్వాచమద్య స్వదాతి నః॥ ఇమం నో దేవ సవితర్యజ్ఞం ప్ర సువ దేవాయువగ్ం సఖివిదగ్ం సత్రాజితన్ధనజితగ్ం సువర్జితమ్॥ ఋచా స్తోమగ్ం సమర్ధయ గాయత్రేణ రథంతరమ్। బృహద్గాయత్రవర్తని॥ దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం గాయత్రేణ ఛన్దసాఽఽదదేఽఙ్గిరస్వదభ్రిరసి నారి- [3] రసి పృథివ్యాః సధస్థాదగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వదా భర త్రైష్టుభేన త్వా ఛన్దసాఽఽదదేఽఙ్గిరస్వద్బభ్రిరసి నారిరసి త్వయా వయగ్ం సధస్థ ఆఽగ్నిగ్ం శకేమ ఖనితుం పురీష్యం జాగతేన త్వా ఛన్దసాఽఽదదే ఽఙ్గిరస్వద్ధస్త ఆధాయ సవితా బిభ్రదభ్రిగ్ం హిరణ్యయీమ్। తయా జ్యోతిరజస్రమిదగ్నిం ఖాత్వీ న ఆ భరాఽఽనుష్టుభేన త్వా ఛన్దసాఽఽదదేఽఙ్గిరస్వత్॥[౪]

ఇద్యజ్ఞం ప్ర సువ నారిరనుష్టుభేన త్వా చన్దసా త్రీణి చ॥**4.1.1**॥

ఇమామగృభ్ణన్రశనామృతస్య పూర్వ ఆయుషి విదథేషు కవ్యా। తయా దేవాః సుతమా బభూవుర్బుతస్య సామన్థ్సరమారపన్తీ॥ ప్రతూర్తం వాజిన్నా ద్రవ వరిష్ఠామను సంవతమ్। దివి తే జన్మ పరమమన్తరిక్షే నాభిః పృథివ్యామధి యోనిః॥ యుఞ్జాథాగ్ం రాసభం యువమస్మిన్ యామే వృషణ్వసూ। అగ్నిం భరన్తమస్మయుమ్॥ యోగేయోగే తవస్తరం వాజేవాజే హవామహే। సఖాయ ఇన్ద్రమూతయే॥ ప్రతూర్వ- [౫] న్నేహ్యవక్రామన్నశస్తీ రుద్రస్య గాణపత్యాన్మయోభూరేహి। ఉర్వన్తరిక్షమన్విహి స్వస్తిగవ్యూతిరభయాని కృణ్వన్॥ పూష్ణా సయుజా సహ। పృథివ్యాః సధస్థాదగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వదచ్ఛేహ్యగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వదచ్ఛేమోఽగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వద్భరిష్యామోఽగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వద్భరామః॥ అన్వగ్నిరుషసామగ్రమఖ్యదన్వహాని ప్రథమో జాతవేదాః। అను సూర్యస్య [౬] పురుత్రా చ రశ్మీనను ద్యావాపృథివీ ఆ తతాన॥ ఆగత్య వాజ్యధ్వనః సర్వా మృధో వి ధూనుతే। అగ్నిగ్ం సధస్థే మహతిచక్షుషా ని చికీషతే॥ ఆక్రమ్య వాజిన్ పృథివీమగ్నిమిచ్ఛ రుచా త్వమ్। భూమ్యా వృత్వాయ నో బ్రూహి యతః ఖనామ తం వయమ్॥ ద్యౌస్తే పృష్ఠం పృథివీ సధస్థమాత్మాఽన్తరిక్షగ్ం సముద్రస్తే యోనిః। విఖ్యాయచక్షుషా త్వమభి తిష్ఠ [౭] పృతన్యతః॥ ఉత్క్రామ మహతే సౌభగాయాఽఽస్మాదాస్థానాద్ద్రవిణోదా వాజిన్న్। వయగ్గ్ స్యామ సుమతౌ పృథివ్యా అగ్నిం ఖనిష్యన్త ఉపస్థే అస్యాః॥ ఉదక్రమీద్ద్రవిణోదా వాజ్యర్వాఽకః స లోకగ్ం సుకృతం పృథివ్యాః। తతః ఖనేమ సుప్రతీకమగ్నిగ్ం సువో రుహాణా అధి నాక ఉత్తమే॥ అపో దేవీరుప సృజ మధుమతీర యక్ష్మాయ ప్రజాభ్యః। తాసాగ్ స్థానాదుజ్జిహతామోషధయః సుపిప్పలాః॥ జిఘర్మ్య- [౮] గ్నిం మనసా ఘృతేన ప్రతిక్ష్యన్తం భువనాని విశ్వా। పృథుం తిరశ్చా వయసా బృహన్తం వ్యచిష్ఠమన్నగ్ం రభసం

విదానమ్॥ ఆ త్వా జిఘర్మి వచసా ఘృతేనాఽరక్షసా మనసా తజ్జుషస్వ। మర్యశ్రీః స్పృహయద్వర్ణో అగ్నిర్నాఽభిమృశే తనువా జర్హృషాణః॥ పరి వాజపతిః కవిరగ్నిర్హవ్యాన్యక్రమీత్। దధద్రత్నాని దాశుషే॥ పరి త్వాఽగ్నే పురం వయం విప్రగ్ం సహస్య ధీమహి। ధృషద్వర్ణం దివేదివే భేత్తారం భఙ్గురావతః॥ త్వమగ్నే ద్యుభిస్త్వమాశుశుక్షణిస్త్వమద్భ్యస్త్వమశ్మనస్పరి। త్వం వనేభ్యస్త్వమోషధీభ్యస్త్వం నృణాం నృపతే జాయసే శుచిః॥[౯]

ప్రతూర్వన్నూ్ర్యస్య తిష్ఠ జిఘర్మి భేత్తారం విగ్ంశతిశ్చ॥4.1.2॥

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం పృథివ్యాః సధస్థేఽగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వత్ఖనామి॥ జ్యోతిష్మన్తం త్వాఽగ్నే సుప్రతీకమజస్రేణ భానునా దీద్యానమ్। శివం ప్రజాభ్యోఽహిగ్ంసన్తం పృథివ్యాః సధస్థేఽగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వత్ఖనామి॥ అపాం పృష్ఠమసి సప్రథా ఉర్వగ్నిం భరిష్యదపరావపిష్ఠమ్। వర్ధమానం మహ ఆ చ పుష్కరం దివో మాత్రయా వరిణా ప్రథస్వ॥ శర్మ చ స్థో [౧౦] వర్మ చ స్థో అచ్ఛిద్రే బహులే ఉభే। వ్యచస్వతీ సం వసాథాం భర్తమగ్నిం పురీష్యమ్॥ సం వసాథాగ్ం సువర్విదా సమీచీ ఉరసా త్మనా। అగ్నిమన్తర్భరిష్యన్తీ జ్యోతిష్మన్త మజస్రమిత్॥ పురీష్యోఽసి విశ్వభరాః। అథర్వా త్వా ప్రథమో నిరమన్థదగ్నే॥ త్వామగ్నే పుష్కరాదధ్యథర్వా నిరమన్థత। మూర్ధ్నో విశ్వస్య వాఘతః॥ తము త్వా దధ్యఙ్ఙృషిః పుత్ర ఈధే [౧౧] అథర్వణః। వృత్రహణం పురన్దరమ్॥ తము త్వా పాథ్యో వృషా సమీధే దస్యుహన్తమమ్। ధనఞ్జయగ్ం రణేరణే॥ సీద హోతః స్వ ఉ లోకే చికిత్వాన్థ్సాదయా యజ్ఞగ్ం సుకృతస్య యోనౌ। దేవావీర్దేవాన్ హవిషా యజాస్యగ్నే బృహద్యజమానే వయో ధాః॥ ని హోతా హోతృషదనే విదానస్త్వేషో దీదివాగ్ం అసదథ్సుదక్షః। అదబ్ధవ్రతప్రమతిర్వసిష్ఠః సహస్రం భరః శుచిజిహ్వో అగ్నిః॥ సగ్ం సీదస్వ మహాగ్ం అసి శోచస్వ [౧౨] దేవవీతమః। వి ధూమమగ్నే అరుషం మియేధ్య

సృజ ప్రశస్త దర్శతమ్॥ జనిష్వా హి జేన్యో అగ్రే అహ్నాగ్ం హితో హితేష్వరుషో వనేషు। దమేదమే సప్తరత్నా దధానోఽగ్నిర్హోతా ని షసాదా యజీయాన్॥[౧౩]
*స్థ ఈధే శోచస్వ సప్తవిగ్ంశతిశ్చ॥**4.1.3**॥*

సస్తే వాయుర్మాతరిశ్వా దధాతూత్తానాయై హృదయం యద్విలిష్టమ్। దేవానాం యశ్చరతి ప్రాణథేన తస్మై చ దేవి వషడస్తు తుభ్యమ్॥ సుజాతో జ్యోతిషా సహ శర్మ వరూథమాఽసదః సువః। వాసో అగ్నే విశ్వరూపగ్ం సం వ్యయస్వ విభావసో॥ ఉదు తిష్ఠ స్వధ్వరాఽవా నో దేవ్యా కృపా। దృశే చ భాసా బృహతా సుశుక్వనిరాఽగ్నే యాహి సుశస్తిభిః॥[౧౪] ఊర్ధ్వ ఊ షు ణ ఊతయే తిష్ఠా దేవో న సవితా। ఊర్ధ్వో వాజస్య సనితా యదఞ్జిభిర్వాఘద్భిర్విహ్వయామహే॥ స జాతో గర్భో అసి రోదస్యోరగ్నే చారుర్విభృత ఓషధీషు। చిత్రః శిశుః పరితమాగ్ం స్యక్తః ప్ర మాతృభ్యో అధి కనిక్రదద్గాః॥ స్థిరో భవ వీడ్వఙ్గ ఆశుర్భవ వాజ్యర్వన్న్। పృథుర్భవ సుషదస్త్వమగ్నేః పురీషవాహనః॥ శివో భవ [౧౫] ప్రజాభ్యో మానుషీభ్యస్త్వమఙ్గిరః। మా ద్యావాపృథివీ అభి శూశుచో మాఽన్తరిక్షం మా వనస్పతీన్॥ ప్రైతు వాజీ కనిక్రదన్నానదద్రాసభః పత్వా। భరన్నగ్నిం పురీష్యం మా పాద్యాయుషః పురా॥ రాసభో వాం కనిక్రదథ్సుయుక్తో వృషణా రథే। స వామగ్నిం పురీష్యమాశుర్దూతో వహాదితః॥ వృషాఽగ్నిం వృషణం భరన్నపాం గర్భగ్ం సముద్రియమ్। అగ్న ఆ యాహి [౧౬] వీతయ ఋతగ్ం సత్యమ్॥ ఓషధయః ప్రతి గృహ్ణీతాఽగ్నిమేతగ్ం శివమాయన్తమభ్యత్ర యుష్మాన్। వ్యస్యన్విశ్వా అమతీరరాతీర్నిషీదన్నో అప దుర్మతిగ్ం హనత్॥ ఓషధయః ప్రతి మోదధ్వమేనం పుష్పావతీః సుపిప్పలాః। అయం వో గర్భఋత్వియః ప్రత్నగ్ం సధస్థమాఽసదత్॥[౧౭]
*సుశస్తిభిః శివో భవ యాహి షట్త్రిగ్ంశచ్చ॥**4.1.4**॥*

వి పాజసా పృథునా శోశుచానో బాధస్వ ద్విషో రక్షసో అమీవాః। సుశర్మణో బృహతః శర్మణి స్యామగ్నేరహగ్ం సుహవస్య ప్రణీతౌ॥ ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ స్తాన ఊర్జే దధాతన। మహే రణాయ చక్షసే॥ యో వః శివతమో రసస్తస్య భాజయతేహ నః। ఉశతీరివ మాతరః॥ తస్మా అరం గమామ వో యస్య క్షయాయ జిన్వథ। ఆపో జనయథా చ నః॥ మిత్రః [౧౮] సగ్ంసృజ్య పృథివీం భూమిం చ జ్యోతిషా సహ। సుజాతం జాతవేదసమగ్నిం పైశ్వానరం విభుమ్॥ అయక్ష్మాయ త్వా సగ్ం సృజామి ప్రజాభ్యః। విశ్వే త్వా దేవా పైశ్వానరాః సగ్ం సృజన్త్వానుష్టుభేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వత్॥ రుద్రాః సమ్భృత్య పృథివీం బృహజ్జ్యోతిః సమీధిరే। తేషాం భానురజస్ర ఇచ్ఛుక్రో దేపేషు రోచతే॥ సగ్ంసృష్టాం వసుభీ రుద్రైర్ధీరైః కర్మణ్యాం మృదమ్। హస్తాభ్యాం మృద్వీం కృత్వా సినీవాలీ కరోతు [౧౯] తామ్॥ సినీవాలీ సుకపర్దా సుకురీరా స్వౌపశా। సా తుభ్యమదితే మహ ఓఖాం దధాతు హస్తయోః॥ ఉఖాం కరోతు శక్త్యా బాహుభ్యామదితిర్ధియా। మాతా పుత్రం యథోపస్థేసాఽగ్నిం బిభర్తు గర్భ ఆ॥ మఖస్య శిరోఽసి యజ్ఞస్య పదే స్థః। వసవస్త్వా కృణ్వన్తు గాయత్రేణ ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వత్పృథివ్యసి రుద్రాస్త్వాకృణ్వన్తు త్రైష్టుభేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వదన్తరిక్షమస్యా [౨౦] దిత్యాస్త్వా కృణ్వన్తు జాగతేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్ద్యౌరసి విశ్వే త్వా దేవా పైశ్వానరాః కృణ్వన్త్వానుష్టుభేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్దిశోఽసి ధ్రువాఽసి ధారయా మయి ప్రజాగ్ం రాయస్పోషం గౌపత్యగ్ం సువీర్యగ్ం సజాతాన్ యజమానాయాఽదిత్యై రాస్నాఽస్యదితిస్తే బిలం గృహ్ణాతు పాఙ్క్తేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వత్। కృత్వాయ సా మహీముఖాం మృన్మయీం యోనిమగ్నయే। తాం పుత్రేభ్యః సం ప్రాఽయచ్ఛదదితిః శ్రపయానితి॥[౨౧]

*మిత్రః కరోత్వన్తరిక్షమసి ప్ర చత్వారి చ॥**4.1.5**॥*

వసవస్త్వా ధూపయన్తు గాయత్రేణ ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్రుద్రాస్త్వా ధూపయన్తు త్రైష్టుభేన

ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వదాదిత్యాస్త్వా ధూపయన్తు జాగతేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్విశ్వే త్వా దేవా వైశ్వానరా ధూపయన్త్వానుష్టుభేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వదిన్ద్రస్త్వా ధూపయత్వఙ్గిరస్వద్విష్ణుస్త్వా ధూపయత్వఽఙ్గిరస్వద్వరుణస్త్వాధూపయత్వఙ్గిరస్వదదితిస్త్వా దేవీ విశ్వదేవ్యావతీ పృథివ్యాః సధస్థేఽఙ్గిరస్వత్ఖనత్వవట దేవానాం త్వా పత్నీ- [౨౨] ర్దేవీర్విశ్వదేవ్యావతీః పృథివ్యాః సధస్థేఽఙ్గిరస్వద్దధతూఖే ధిషణాస్త్వా దేవీర్విశ్వదేవ్యావతీః పృథివ్యాః సధస్థేఽఙ్గిరస్వదభీన్ధతాముఖే గ్నాస్త్వా దేవీర్విశ్వదేవ్యావతీః పృథివ్యాః సధస్థేఽఙ్గిరస్వచ్ఛ్రపయన్తూఖే వరూత్రయో జనయస్త్వా దేవీర్విశ్వదేవ్యావతీః పృథివ్యాః సధస్థేఽఙ్గిరస్వత్పచన్తూఖే। మిత్రైతాముఖాం పచైషా మా భేది। ఏతాం తే పరి దదామ్యభిత్త్యై। అభీమాం [౨౩] మహినా దివం మిత్రో బభూవ సప్రథాః। ఉత శ్రవసా పృథివీమ్॥ మిత్రస్య చర్షణీధృతః శ్రవో దేవస్య సానసిమ్। ద్యుమ్నం చిత్రశ్రవస్తమమ్॥ దేవస్త్వా సవితోద్వపతు సుపాణిః స్వఙ్గురిః। సుబాహురుత శక్త్యా॥ అపద్యమానా పృథివ్యాశా దిశ ఆ పృణ। ఉత్తిష్ఠ బృహతీ భవోర్ధ్వా తిష్ఠధ్రువా త్వమ్॥ వసవస్త్వాఽఽచ్ఛృన్దన్తు గాయత్రేణ ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్రుద్రాస్త్వాఽఽచ్ఛృన్దన్తు త్రైష్టుభేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వదాదిత్యాస్త్వాఽఽ చ్ఛృన్దన్తు జాగతేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్విశ్వేత్వా దేవా వైశ్వానరా ఆ చ్ఛృన్దన్త్వానుష్టుభేన ఛన్దసాఙ్గిరస్వత్॥[౨౪]

*పత్నీరిమాగ్ం రుద్రాస్త్వాఽఽ చ్ఛృన్దన్త్వేకాన్న విగ్ంశతిశ్చ॥***4.1.6**॥

సమాస్త్వాఽగ్న ఋతవో వర్ధయన్తు సంవత్సరా ఋషయో యాని సత్యా। సం దివ్యేన దీదిహి రోచనేన విశ్వా ఆ భాహి ప్రదిశః పృథివ్యాః॥ సంచేధ్యస్వాఽగ్నే ప్ర చ బోధయైనముచ్చ తిష్ఠ మహతే సౌభగాయ। మా చ రిషదుపసత్తా తే అగ్నే బ్రహ్మాణస్తే యశసః సన్తు మాఽన్యే॥ త్వామగ్నే వృణతే బ్రాహ్మణా ఇమే శివో అగ్నే [౨౫] సం వరణే

భవా నః। సపత్నహా నో అభిమాతిజిచ్చ స్వే గయే జాగృహ్యప్రయుచ్ఛన్॥ ఇహైవాఽగ్నే అధి ధారయా రయిం మా త్వా ని క్రన్ పూర్వచితో నికారిణః। క్షత్రమగ్నే సుయమమస్తు తుభ్యముపసత్తా వర్ధతాం తే అనిష్టృతః॥ క్షత్రేణాఽగ్నే స్వాయుః సగ్ం రభస్వ మిత్రేణాఽగ్నే మిత్రధేయే యతస్వ। సజాతానాం మధ్యమస్థా ఏధి రాజ్ఞామగ్నే విహవ్యో దీదిహీహ॥ అతి [౨౮] నిహో అతి స్రిధోఽత్యచిత్తిమత్యరాతిమగ్నే। విశ్వా హ్యగ్నే దురితా సహస్వాథాఽస్మభ్యగ్ం సహవీరాగ్ం రయిం దాః॥ అనాధృష్యో జాతవేదా అనిష్టృతో విరాడగ్నే క్షత్రభృద్దీదిహీహ। విశ్వా ఆశాః ప్రముఞ్చన్మానుషీర్భియః శివాభిరద్య పరి పాహి నో వృధే॥ బృహస్పతే సవితర్బోధయైనగ్ం సగ్ంశితం చిత్సంతరాగ్ం సగ్ం శిశాధి। వర్ధయైనం మహతే సౌభగాయ [౨౯] విశ్వ ఏనమను మదన్తు దేవాః॥ అముత్రభూయాదధ యద్యమస్య బృహస్పతే అభిశస్తేరముఞ్చః। ప్రత్యౌహతామశ్వినా మృత్యుమస్మాద్దేవానామగ్నే భిషజా శచీభిః॥ ఉద్వయం తమసస్పరి పశ్యన్తో జ్యోతిరుత్తరమ్। దేవం దేవత్రా సూర్యమగన్మ జ్యోతిరుత్తమమ్॥[౨౦]

*ఇమే శివో అగ్నేఽతి సౌభగాయ చతుస్త్రిగ్ంశచ్చ॥***4.1.7**॥

ఊర్ధ్వా అస్య సమిధో భవన్త్యూర్ధ్వా శుక్రా శోచీగ్ం ష్యగ్నేః। ద్యుమత్తమా సుప్రతీకస్య సూనోః॥ తనూనపాదసురో విశ్వవేదా దేవో దేవేషు దేవః। పథ ఆఽనక్తి మధ్వా ఘృతేన॥ మధ్వా యజ్ఞం నక్షసే ప్రీణానో నరాశగ్ంసో అగ్నే। సుకృద్దేవః సవితావిశ్వవారః॥ అచ్ఛాఽయమేతి శవసా ఘృతేనేడానో వహ్నిర్నమసా। అగ్నిగ్ం స్రుచో అధ్వరేషు ప్రయత్సు॥ స యక్షదస్య మహిమానమగ్నేః స [౨౯] ఈం మన్ద్రాసు ప్రయసః। వసుశ్చేతిష్ఠో వసుధాతమశ్చ॥ ద్వారో దేవీరన్వస్య విశ్వే వ్రతా దదన్తే అగ్నేః। ఉరువ్యచసో ధామ్నా పత్యమానాః॥ తే అస్య యోషణే దివ్యే న యోనావుషాసానక్తా। ఇమం యజ్ఞమవతామధ్వరం నః॥ దైవ్యా హోతారావూర్ధ్వమధ్వరం నోఽగ్నేర్జిహ్వామభి గృణీతమ్।

కృణుతం నః స్విష్టిమ్॥ తిస్రో దేవీర్బర్హిరేదగ్ం సదన్త్విడా సరస్వతీ [30] భారతీ। మహీ గృణానా॥ తన్నస్తురీపమద్భుతం పురుక్షు త్వష్టా సువీరమ్। రాయస్పోషం వి ష్యతు నాభిమస్మే॥ వనస్పతేఽవ సృజా రరాణస్త్మనా దేవేషు। అగ్నిర్హవ్యగ్ం శమితా సూదయాతి॥ అగ్నే స్వాహా కృణుహి జాతవేద ఇన్ద్రాయ హవ్యమ్। విశ్వే దేవా హవిరిదం జుషన్తామ్॥ హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాఽగ్రే భూతస్య జాతః పతిరేక ఆసీత్। స దాధారపృథివీం ద్యా- [30] ముతేమాం కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యః ప్రాణతో నిమిషతో మహిత్వైక ఇద్రాజా జగతో బభూవ। య ఈశే అస్య ద్విపదశ్చతుష్పదః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ య ఆత్మదా బలదా యస్య విశ్వ ఉపాసతే ప్రశిషం యస్య దేవాః। యస్య ఛాయాఽమృతం యస్య మృత్యుః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యస్యేమే హిమవన్తో మహిత్వా యస్య సముద్రగ్ం రసయా సహా- [32] ఽఽహుః। యస్యేమాః ప్రదిశో యస్య బాహూ కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యం క్రన్దసీ అవసా తస్తభానే అభ్యైక్షేతాం మనసా రేజమానే। యత్రాఽధి సూర ఉదితౌ వ్యేతి కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యేన ద్యౌరుగ్రా పృథివీ చ దృఢే యేన సువః స్తభితం యేన నాకః। యో అన్తరిక్షేరజసో విమానః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ ఆపో హ యన్మహతీర్విశ్వ- [33] మాయన్దక్షం దధానా జనయన్తీరగ్నిమ్। తతో దేవానాం నిరవర్తతాఽసురేకః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యశ్చిదాపో మహినా పర్యపశ్యద్దక్షం దధానా జనయన్తీరగ్నిమ్। యో దేవేష్వధి దేవ ఏక ఆసీత్ కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥[34]

*అగ్నేస్స సరస్వతీ ద్యాగ్ం సహ విశ్వఇప్చతుస్త్రిగ్ంశచ్చ॥**4.1.8**॥*

ఊర్ధ్వా యః ప్రాణతో య ఆత్మదా యస్యేమే యం క్రన్దసీ యేన ద్యౌరాపో హ యత్తతో దేవానాం యశ్చిదాపో యో దేవేషు నవ॥

ఆకూతిమగ్నిం ప్రయుజగ్గ్ స్వాహా మనో మేధామగ్నిం ప్రయుజగ్గ్ స్వాహా చిత్తం

విజ్ఞాతమగ్నిం ప్రయుజగ్గ్ స్వాహా వాచో విధృతిమగ్నిం ప్రయుజగ్గ్ స్వాహా ప్రజాపతయే మనవే స్వాహాఽగ్నయే వైశ్వానరాయ స్వాహా విశ్వే దేవస్య నేతుర్మర్తో వృణీత సఖ్యం విశ్వే రాయ ఇషుధ్యసి ద్యుమ్నం వృణీత పుష్యసే స్వాహా మాసుభిత్థా మాసురిషో దృగ్ంహస్వ వీడయస్వ సు। అమ్బ ధృష్ణు వీరయస్వా- [౩౫] ఽగ్నిశ్చేదం కరిష్యథః॥ దృగ్ంహస్వ దేవి పృథివి స్వస్తయ ఆసురీ మాయా స్వధయా కృతాఽసి। జుష్టం దేవానామిదమస్తు హవ్యమరిష్టా త్వముదిహి యజ్ఞే అస్మిన్॥ మిత్రైతాముఖాం తపైషా మా భేది। ఏతాం తే పరి దదామ్యభిత్త్యై। ద్ర్వన్నః సర్పిరాసుతిః ప్రత్నో హోతా వరేణ్యః। సహసస్పుత్రో అద్భుతః॥ పరస్యా అధి సంవతోఽవరాగ్ం అభ్యా [౩౬] తర। యత్రాఽహమస్మి తాగ్ం అవ॥ పరమస్యాః పరావతో రోహిదశ్వ ఇహాఽఽగహి। పురీష్యః పురుప్రియోఽగ్నే త్వం తరా మృధః॥ సీద త్వం మాతురస్యా ఉపస్థే విశ్వాన్యగ్నే వయునాని విద్వాన్। మైనామర్చిషా మా తపసాఽభి శూశుచోఽన్తరస్యాగ్ం శుక్రజ్యోతిర్వి భాహి॥ అన్తరగ్నే రుచా త్వముఖాయై సదనే స్వే। తస్యాస్త్వగ్ం హరసా తపఞ్జాతవేదః శివో భవ॥ శివో భూత్వా మహ్యమగ్నేఽథో సీద శివస్త్వమ్। శివాః కృత్వా దిశః సర్వాః స్వాం యోనిమిహాఽఽసదః॥[౩౭]

*వీరయస్వాఽఽతపన్విగ్ంశతిశ్చ॥**4.1.9**॥*

యదగ్నే యాని కాని చాఽఽ తే దారూణి దధ్మసి। తదస్తు తుభ్యమిద్ఘృతం తజ్జుషస్వ యవిష్ఠ్య॥ యదత్త్యుపజిహ్వికా యద్వమ్రో అతిసర్పతి। సర్వం తదస్తు తే ఘృతం తజ్జుషస్వ యవిష్ఠ్య॥ రాత్రిగ్ం రాత్రిమప్రయావం భరన్తోఽశ్వాయేవ తిష్ఠతే ఘాసమస్మై। రాయస్పోషేణ సమిషా మదన్తోఽగ్నే మా తే ప్రతివేశా రిషామ॥ నాభా [౩౮] పృథివ్యాః సమిధానమగ్నిగ్ం రాయస్పోషాయ బృహతే హవామహే। ఇరం మదం బృహదుక్థం యజత్రం జేతారమగ్నిం పృతనాసు సాసహిమ్॥ యాః సేనా అభీత్వరీరావ్యాధినీరుగణా ఉత। యే స్తేనా యే చ తస్కరాస్తాగ్ స్తే అగ్నేఽపి దధామ్యాస్యే॥ దగ్గ్ష్ట్రాభ్యాం

మలిమ్లూఞ్జంభైర్యేస్తస్కరాగ్ం ఉత। హనూభ్యాగ్ స్తేనాన్ భగవస్తాగ్ స్త్వంఖాద సుఖాదితాన్॥ యే జనేషు మలిమ్లవః స్తేనాసస్తస్కరా వనే। యే [౩౯] కక్షేష్వఘాయవస్తాగ్స్తే దధామి జమ్భయోః॥ యో అస్మభ్యమరాతీయాద్యశ్చ నో ద్వేషతే జనః। నిన్దాద్యో అస్మాన్దిప్సాచ్చ సర్వం తం మస్మసా కురు॥ సగ్ంశితం మే బ్రహ్మ సగ్ంశితం వీర్యం బలమ్। సగ్ంశితం క్షత్రం జిష్ణుయస్యాఽహమస్మి పురోహితః॥ ఉదేషాం బాహూ అతిరముద్వర్చ ఉదూ బలమ్। క్షిణోమి బ్రహ్మణాఽమిత్రానున్నయామి [౪౦] స్వాగ్ం అహమ్। దృశానో రుక్మ ఉర్వ్యా వ్యద్యౌద్దుర్మర్షమాయుః శ్రియే రుచానః। అగ్నిరమృతో అభవద్వయోభిర్యదేనం ద్యౌరజనయథ్సురేతాః॥ విశ్వా రూపాణి ప్రతి ముఞ్చతే కవిః ప్రాఽసావీద్భద్రం ద్విపదే చతుష్పదే। వినాకమఖ్యథ్సవితా వరేణ్యోఽను ప్రయాణముషసో వి రాజతి॥ నక్తోషాసా సమనసా విరూపే ధాపయేతే శిశుమేకగ్ం సమీచీ। ద్యావా క్షామా రుక్మో [౪౧] అన్తర్వి భాతి దేవా అగ్నిం ధారయన్ద్రవిణోదాః॥ సుపర్ణోఽసి గరుత్మాన్ త్రివృత్తే శిరో గాయత్రం చక్షు స్తోమ ఆత్మా సామ తే తనూర్వామదేవ్యం బృహద్రథన్తరే పక్షౌ యజ్ఞాయజ్ఞియం పుచ్ఛం ఛన్దాగ్ స్యఙ్గాని ధిష్ణియాః శఫా యజూగ్ంషి నామ। సుపర్ణోఽసి గరుత్మాన్ దివం గచ్ఛ సువః పత॥[౪౨]

*నాభా వనే యే నయామి క్షామా రుక్మోఽష్టాత్రిగ్ంశచ్చ॥**4.1.10**॥*

అగ్నే యం యజ్ఞమధ్వరం విశ్వతః పరిభూరసి। స ఇద్దేవేషు గచ్ఛతి॥ సోమ యాస్తే మయోభువ ఊతయః సన్తి దాశుషే। తాభిర్నోఽవితా భవ॥ అగ్నిర్మూర్ధా భువః॥ త్వం నః సోమ యా తే ధామాని॥ తథ్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి। ధియో యో నః ప్రచోదయాత్॥ అచిత్తీ యచ్చకృమా దైవ్యే జనే దీనైర్దక్షైః ప్రభూతీ పూరుషత్వతా। [౪౩] దేవేషు చ సవితర్మానుషేషు చ త్వం నో అత్ర సువతాదనాగసః॥ చోదయిత్రీ సూనృతానాం చేతన్తీ సుమతీనామ్। యజ్ఞం దధే సరస్వతీ॥ పావీరవీ కన్యా చిత్రాయుః సరస్వతీ వీరపత్నీ

ధియం ధాత్। గ్నాభిరచ్ఛిద్రగ్ం శరణగ్ం సజోషా దురాధర్షం గృణతే శర్మ యగ్ంసత్॥ పూషా గా అన్వేతు నః పూషా రక్షత్వర్వతః। పూషా వాజగ్ం సనోతు నః॥ శుక్రం తే అన్యద్యజతం తే అన్య- [౪౪] ద్విషురూపే అహనీ ద్యౌరివాఽసి। విశ్వా హి మాయా అవసి స్వధావో భద్రా తే పూషన్నిహ రాతిరస్తు॥ తేఽవర్ధన్త స్వతవసో మహిత్వనాఽఽనాకం తస్థురురు చక్రిరే సదః। విష్ణుర్యద్ధాఽఽవద్వృషణం మదచ్యుతం వయో న సీదన్నధి బర్హిషి ప్రియే। ప్ర చిత్రమర్కం గృణతే తురాయ మారుతాయ స్వతవసే భరధ్వమ్। యే సహాగ్ంసి సహసా సహన్తే [౪౪] రేజతే అగ్నే పృథివీ మఖేభ్యః॥ విశ్వే దేవా విశ్వే దేవాః॥ ద్యావా నః పృథివీ ఇమగ్ం సిధ్రమద్య దివిస్పృశమ్। యజ్ఞం దేవేషు యచ్ఛతామ్॥ ప్ర పూర్వజే పితరా నవ్యసీభిర్గీర్భిః కృణుధ్వగ్ం సదనే ఋతస్య। ఆ నోద్యావాపృథివీ దైవ్యేన జనేన యాతం మహి వాం వరూథమ్॥ అగ్నిగ్గ్ స్తోమేన బోధయ సమిధానో అమర్త్యమ్। హవ్యా దేవేషు నో దధత్॥ స హవ్యవాడమర్త్య ఉశిగ్దూతశ్చనోహితః। అగ్నిర్ధియా సమృణ్వతి॥ శం నో భవన్తు వాజేవాజే॥[౪3]

*పూరుషత్వతా యజతం తే అన్యథ్సహన్తే చనోహితోఽష్టౌ చ॥**4.1.11**॥*

*యుఞ్జాన ఇమామగృభ్ణన్దేవస్య సం తే వి పాజసా వసవస్త్వా సమాస్త్వోర్ధ్వా అస్యాకూతిం యదగ్నే యాన్యగ్నే యం యజ్ఞమేకాదశ॥**11**॥*

*యుఞ్జానో వర్మ చ స్థ ఆదిత్యాస్త్వా భారతీ స్వాగం అహగ్ం షట్చత్వారిగ్ంశత్॥**43**॥యుఞ్జానో వాజేవాజే॥*

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ఇతి చతుర్థ కాణ్డే ప్రథమః ప్రశ్నః॥